

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Zielonej Górze

LZG.410.006.13.2015
P/15/110

ujednolicony tekst wystąpienia pokontrolnego
uwzględniający zmiany wprowadzone uchwałą
Zespołu Orzekającego Komisji Rozstrzygającej
w Najwyższej Izbie Kontroli
nr KPK-KPO.443.216.2015

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/15/110 - Realizacja zbiorowego zaopatrzenia w wodę mieszkańców gmin województwa lubuskiego w latach 2013–2015 (I półrocze).
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Zielonej Górze.
Kontroler	Dariusz Obierzyński - główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 94949 z dnia 22 czerwca 2015 r. (dowód, akta kontroli, str. 2-3)
Jednostka kontrolowana	Zakład Wodociągów i Kanalizacji sp. z o.o. w Skwierzynie (dalej: Spółka lub ZWiK), 66-440 Skwierzyna, ul. Chrobrego 5.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Karolina Pieróg - Prezes Zarządu (dalej: Prezes) - od 1.07.2014 r. W okresie od 18.06.2012 r. do 30.06.2014 r. Prezesem Zarządu był Henryk Maciej Woźniak. (dowód: akta kontroli, str. 1)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna¹

Uzasadnienie
oceny ogólnej

Spółka w oparciu o dzierżawioną od Gminy Skwierzyna infrastrukturę zapewniła dostawę wody niemal wszystkim mieszkańcom. Występowały powtarzające się przypadki niezapewnienia odpowiedniej jakości wody, tymczasem podejmowane działania w celu ustanowienia należytej ochrony stref ujęć wody były nieskuteczne. Nadal bardzo duża liczba mieszkańców wsi pozbawiona jest możliwości podłączenia się do sieci kanalizacyjnej. Brak pełnego uporządkowania gospodarki ściekowej może w przyszłości negatywnie rzutować także na jakość zasobów wody.

Taryfy w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę, mimo że były niższe od przeciętnych w województwie, to pozwalały na pokrycie kosztów działalności.

Spółka posiadała wymagane zezwolenia, a dokonując poboru wód oraz odprowadzenia oczyszczonych ścieków dysponowała ważnymi pozwoleniami wodnoprawnymi. Jednak w czterech przypadkach przekroczone zostały dopuszczalne roczne ilości odprowadzonych wód popłucznych do gruntu. W przypadku wszystkich ujęć nie dochowano części obowiązków określonych w pozwoleniach wodnoprawnych, m.in. pomiaru poziomu zwierciadła wody w studniach głębinowych.

Inwestycje objęte kontrolą zrealizowano i odebrano prawidłowo, za wyjątkiem niewyegzekwowania od wykonawcy wymaganej polisy ubezpieczeniowej oraz opóźnienia w zwrocie części kwoty wynikającej z należytego wykonania umowy.

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Planowanie remontów i kierunków rozwoju sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, celem zapewnienia mieszkańcom gminy nieprzerwanych dostaw wody

Opis stanu faktycznego

1.1. Przygotowanie organizacyjne i finansowe do realizacji zadań

1.1.1. Zakład Wodociągów i Kanalizacji Spółka z o.o. powstała z podziału Zakładu Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. Przedmiotem działalności Spółki jest pobór, uzdatnianie i dostarczanie wody, odprowadzenie i oczyszczanie ścieków, obróbka i usuwanie odpadów innych niż niebezpieczne, roboty związane z budową rurociągów przesyłowych i sieci rozdzielczych, wykonywanie instalacji wodno-kanalizacyjnych. Ponadto w zakres działania Spółki wpisano wynajem nieruchomości własnych lub dzierżawionych oraz działalność w zakresie inżynierii i związane z tym doradztwo techniczne. Założycielem i 100% udziałowcem Spółki jest Gmina Skwierzyna.

(dowód: akta kontroli, str. 45-46, 79, 609-615, 620-622)

1.1.2. Aktywa trwale spółki na koniec 2014 r. wyniosły 6.452.154,15 zł i były niższe o 225.191,69 zł od stanu na koniec 2013 r. Aktywa obrotowe na koniec 2014 r. wyniosły 1.240.715,23 zł i były wyższe o 51.045,91 zł od stanu na koniec 2013 r. Środki pieniężne w kasie i na rachunkach bankowych wyniosły odpowiednio 788.102,96 zł na koniec 2014 r. i 701.735,52 zł na koniec 2013 r.

Kapitał własny na koniec 2014 r. wynosił 6.246.364,80 zł i był wyższy o 274.982,75 zł od kapitału na koniec 2013 r. Zobowiązania krótkoterminowe w porównaniu do 2013 r. zmniejszyły się w 2014 r. o 360.541,25 zł.

(dowód: akta kontroli, str. 44-77, 78-109)

1.1.3. Zgodnie z art. 10 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości² Prezes Zarządu Spółki ustalił i zatwierdził plan kont „Zasady (polityka) rachunkowości” przewidujące m.in. ewidencjonowanie kosztów na kontach zespołów „4” i „5”, tj. zarówno według rodzajów jak i typów działalności. System umożliwia m.in. wydzielenie kosztów stałych i zmiennych oraz przychodów związanych z poszczególnymi rodzajami działalności przedsiębiorstwa. Księgi rachunkowe prowadzone są komputerowo.

(dowód: akta kontroli, str. 110-111, 630)

1.1.4. Z regulaminu organizacyjnego³ wynika, że w skład Spółki (zakładu) wchodzi m.in. Dział Produkcji Wody i Eksploatacji Sieci Wodociągowej oraz Dział Oczyszczania Ścieków i Eksploatacji Sieci Kanalizacyjnych. Ponadto wydzielono samodzielne stanowisko ds. Inwestycji. W spółce opracowano i przedłożono do podpisu zakresy czynności pracowników oraz kierowników, które są zgodne z zapisami wynikającymi z regulaminu organizacyjnego.

(dowód: akta kontroli str. 4-21, 703)

1.1.5. Od 2012 r. prowadzone były rozmowy na temat zmiany formy władania majątkiem, który jest przez spółkę eksploatowany, a nie jest jej własnością.

Zawarcie umowy użyczenia nr 143/2013 w dniu 30.04.2013 r. spowodowało:

- formalne uregulowanie eksploatacji majątku ujawnionego podczas inwentaryzacji na 31.12.2009 r. na kwotę 1.120.167 zł,

² Dz.U. z 2013 r., poz. 330 ze zm.

³ Wprowadzonego Zarządzeniem nr 4/2013 Prezesa Zarządu z 24.06.2013 r.

- zmianę formy władania z nieodpłatnej (umowa użyczenia) na odpłatną (umowa dzierżawy) majątku o wartości 8.438.930,38 zł w 2013 r. i o wartości 12.589.145,03 zł (3.435.997,25 zł + 714.217,40 zł) od 2014 r.,
- wzrost kosztów eksploatacji w 2013 r. o kwotę 704.740 zł tytułem opłat za dzierżawę.

W 2013 roku podpisana została także umowę na odbiór wód opadowych i roztopowych z terenów utwardzonych Gminy. W związku z tą umową w 2013 r. wzrosły przychody Spółki o kwotę 290.104 zł.

W 2014 roku opłaty za dzierżawę wynosiły 450.000 zł netto i były niższe od opłat wniesionych w 2013 roku o 254.740 zł netto (w 2013 roku kwota dzierżawy wynosiła 704.740 zł netto).

Ponadto Spółka wydierżawia pomieszczenia (siedziba firmy) zlokalizowane w nieruchomości przy ul. Chrobrego 5 w Skwierzynie (biurowe, pomieszczenia socjalne, garażowe) oraz dzierżawi teren o powierzchni 270 m² od Nadleśnictwa Skwierzyna, w związku z wybudowaniem sieci wodociągowej na Ceglanej Górze w Skwierzynie, oraz teren o powierzchni 53 m² (do 27.08.2014 r. – 133 m²) od Nadleśnictwa Karwin, w związku z wybudowaniem wodociągu w Murzynowie.

Pismem z sierpnia 2015 r. Spółka zwróciła się o wniesienie aportem majątku.

(dowód: akta kontroli str. 44-77, 78-109, 493-494, 644-690)

1.1.6. Na terenie Gminy znajduje się jedna oczyszczalnia ścieków oraz osiem ujęć wody. Siecią wodociągową⁴ objęto łącznie 94% mieszkańców gminy, w tym 98,6% mieszkańców miast i 77,2% mieszkańców wsi. Ponad 70,1% sieci wodociągowej to przewody w wieku 30-70 lat i więcej.

Sieć kanalizacyjna posiada długość 37,6 km, a swym zasięgiem obejmuje teren miasta (89,3%). Nie skanalizowane tereny to peryferie miasta i tereny wiejskie.

(dowód: akta kontroli str. 112-127, 442-448)

1.1.7. W Spółce nie opracowano i nie wdrożono programu oszczędzania wody. W okresie kontrolowanym stwierdzono straty wody⁵ na koniec 2013 r., 2014 r. i 30.06.2015 r.

Produkcja wody w ww. okresie wyniosła odpowiednio 721,5 tys. m³, 684,1 tys. m³ i 336,7 tys. m³ przy sprzedaży (i zużyciu wody na potrzeby Spółki) odpowiednio 479,1 tys. m³, 438,7 tys. m³ i 195,8 tys. m³.

(dowód: akta kontroli str. 127, 434, 554, 600-602, 605-608)

1.1.8. Zarządzeniem Prezesa Zarządu z 13.01.2014 r. wprowadzono procedury w zakresie postępowania w przypadku pogorszenia się jakości produkowanej i dostarczanej wody. Określono ponadto sposób działania w sytuacjach pogorszenia się jakości wody, wyłączenia sieci, sposobu powiadomienia odbiorców oraz ustalenia przyczyn i poinformowania służb sanitarnych oraz Burmistrza.

(dowód: akta kontroli str. 35-40, 41-43)

1.2. Plan rozwoju sieci

1.2.1. Każdorazowo Rada Miejska w Skwierzynie podejmowała uchwały w sprawie zatwierdzenia i aktualizacji wieloletniego programu rozwoju i modernizacji urządzeń wodnokanalizacyjnych na terenie miasta i gminy.

Uchwałą z 22 marca 2012 r. przyjęto sześć zadań dotyczących wodociągów oraz dwa zadania w zakresie kanalizacji do realizacji na lata 2012-2014, natomiast

⁴ O długości 59,3 km.

⁵ W sprawozdaniach M-06 za lata 2013-2014 podano wielkości strat wody odpowiednio 244,4 tys. m³ i 247,5 tys. m³, podczas gdy z przedłożonych przez Prezesa dokumentów wynika, że strata w 2013 r. wyniosła 243,5 tys. m³, a strata w 2014 r. - raz 177,8 tys. m³, a raz 203,5 tys. m³.

uchwałą z 21 marca 2013 r. dokonano aktualizacji 7 zadań wodociagowych i 1 zadania kanalizacyjnego. Z pierwotnie zakładanych zadań przesunięto, stosownie do uchwały z 29 stycznia 2015 r., inwestycje do realizacji na lata 2015-2018 w zakresie: prac na ujęciu w SUW w Skwierzynie oraz modernizacja całego SUW wraz z poprawą standardów i bezpieczeństwa dostaw dla mieszkańców. Planowany wstępnie koszt w granicach 330-530 tys. zł., zgodnie z planem rozwoju ze stycznia 2015 r., określony został w kwocie 3.110 tys. zł.

Natomiast z zadania w zakresie wykonania centralnego monitoringu przepompowni ścieków, zakładanego do realizacji na lata 2012-2013, zrezygnowano (koszt ok. 120 tys. zł).

Poza Skwierzyną zrealizowano zadanie w zakresie spięcia pierścieniowego wodociągu w Murzynowie, natomiast w m. Świniary planowana jest budowa wodociągu w latach 2015-2017 (koszt około 480 tys. zł).

Jako źródła finansowania poszczególnych zadań wskazywano na środki Spółki, a od stycznia 2015 r. także na środki zewnętrzne.

(dowód: akta kontroli str. 390-395)

Prezes Zarządu wyjaśniła m.in., że przesunięcie nastąpiło z uwagi na konieczność opracowania optymalnego zakresu modernizacji SUW w uzależnieniu od możliwości pozyskania środków pomocowych z funduszy Unii Europejskiej.

Podczas wprowadzania zmian do obowiązującego "Wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociagowych i kanalizacyjnych na terenie Miasta i Gminy Skwierzyna na lata 2012-2014", postanowiono usunąć zadanie polegające na wykonaniu centralnego monitoringu przepompowni ścieków, z uwagi na brak środków na realizację.

Z wyjaśnień byłego Prezesa wynika, że aktualizacja wieloletniego planu spowodowana była zmianą podejścia do modernizacji głównej SUW w Skwierzynie, a także częściową wymianą sieci magistralnej w ul. Gorzowskiej i rozbudową sieci. Aktualizacja planu wynikała z możliwości finansowych ZWiK, będącego małą Spółką, której niewielkie przychody nie pozwalały na realizację kosztownych projektów, jak choćby centralny monitoring.

(dowód: akta kontroli str. 430-432, 705-709)

1.2.2. Spółka nie posiadała pełnej informacji w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest w sieci. Nie dokonała inwentaryzacji rur azbestowo-cementowych stanowiących elementy sieci wodociagowej. Konsekwencją czego było nieprzedkładanie Marszałkowi Województwa Lubuskiego informacji o wyrobach zawierających azbest.

(dowód: akta kontroli str. 112-126, 174-175)

Prezes wyjaśniła m.in., że w trakcie kilku awarii na terenach pegeerowskich (np. pola Międzyrzeckie) wodociąg, który został zaewidencjonowany jako stalowy, sporadycznie występuje odcinkami z materiału azbestocementowego.

Były Prezes wyjaśnił m.in., że ZWiK wymieniał sukcesywnie rury azbestowo-cementowe przy okazji usuwania awarii sieci.

(dowód: akta kontroli str. 430-433, 705-710)

Ustalona
nieprawidłowość

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie, stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Art. 31 ust. 2 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne⁶ stanowi, że korzystanie z wód nie może powodować marnotrawstwa wody. Procentowy wskaźnik wody

⁶ Dz.U. z 2015 r., poz. 469.

niesprzedanej w polskich systemach zaopatrzenia w wodę dla przedsiębiorstw zaopatrujących od 10.000 do 20.000 mieszkańców wynosił średnio 15,9%⁷.

W Spółce nie opracowano i nie wdrożono programu oszczędzania wody.

Spółka w kontrolowanym okresie wyprodukowała⁸:

- 721,5 tys. m³ wody w 2013 r., przy sprzedaży 479,1 tys. m³;
- 684,1 tys. m³ wody w 2014 r., przy sprzedaży 438,7 tys. m³;
- 336,7 tys. m³ wody do 30.06.2015 r., przy sprzedaży 195,8 tys. m³.

Z analizy danych dotyczących wykorzystania pobranej wody, w tym w zakresie wielkości sprzedaży, wykorzystania na cele technologiczne i strat, wynika, że Spółka sprzedała odpowiednio:

- w 2013 roku jedynie 55,61% pobranej w tym okresie wody, 10,79% stanowiło zużycie na potrzeby gospodarcze oraz płukanie sieci, kanałów i zbiorników, natomiast 33,60% stanowiły straty⁹;
- w 2014 roku jedynie 58,30% pobranej w tym okresie wody, 5,84% stanowiło zużycie na potrzeby gospodarcze oraz płukanie sieci, kanałów i zbiorników, natomiast 35,86% stanowiły straty¹⁰,
- w I półroczu 2015 roku jedynie 51,07% pobranej w tym okresie wody, 7,08% stanowiło zużycie na potrzeby gospodarcze oraz płukanie sieci, kanałów i zbiorników, natomiast 41,85% stanowiły straty¹¹.

Kierownik Działu Produkcji Wody i Eksploatacji Sieci przyznał, że informacje dotyczące awarii i strat wody oparte są na danych szacunkowych wyliczonych na podstawie literatury¹². W Spółce brak jest dokumentów w tym zakresie.

(dowód: akta kontroli str. 127, 185-186, 419-422, 434, 554)

Prezes Spółki wyjaśniła m.in., że:

- zarówno wiek jak i struktura sieci w dużej mierze przyczyniają się do występowania licznych awarii oraz ubytku dostarczanej nimi wody na skutek wycieków i nieszczelności,
- osoba sporządzająca sprawozdanie nie uwzględniła strat wody powstałych w wyniku płukania sieci, przeglądu hydrantów, działania kurtyn wody oraz wody utraconej w wyniku awarii, w 2013 r. nie zostało uwzględnione zużycie wody na oczyszczalni ścieków.

Z wyjaśnień byłego Prezesa wynika m.in., że w Spółce panowała świadomość konieczności ograniczenia strat wody, jednak system pomiarów nie pozwalał na precyzyjne ustalenie przyczyn i strat wody. Diagnoza strat wskazywała na ich trzy główne przyczyny: - technologiczne, wynikające z potrzeby okresowego płukania sieci, - techniczne, wynikające ze znacznego wyeksploatowania urządzeń wodociagowych, - nielegalny pobór wody.

(dowód: akta kontroli str. 430-433, 705-710)

Na zagadnienia związane ze stratami wody zwracała uwagę także Rada Nadzorcza, (w grudniu 2013 r. oraz marcu 2015 r.). Rada Nadzorcza wniosła zastrzeżenia do

⁷ Sozański M. 2002, Wybrane uwarunkowania ekonomiczne działalności przedsiębiorstw. [w:] Sozański M., Dymaczewski Z. (red.) Wodociągi i kanalizacja w Polsce, Polska Fundacja Ochrony Zasobów Wodnych, Poznań-Bydgoszcz.

⁸ Koszt produkcji wody wynosił w 2013 r. – 1.376.193,73 zł, 2014 r. – 1.405.832,99 zł a w I półroczu 2015 r. – 665.052,26 zł.

⁹ Tj. - 241,2 tys. m³. W sprawozdaniu M-06 wykazano stratę - 244,4 tys. m³.

¹⁰ Tj. - 245,4 tys. m³. W sprawozdaniu M-06 wykazano stratę - 247,5 tys. m³.

¹¹ Tj. - 140,9 tys. m³.

¹² Przy płukaniu sieci - przyjęto po 30 min. Przy wydajności hydrantu 400 l wody na minutę. Badanie sprawności hydrantu - przyjęto 10 min po 400 l/min. Kurtyny wodne - przyjęto 5 m³ na godzinę. Awarie - przyjęto przeciętny wyciek wody z sieci, który przynosi stratę przez 100-120 dni zanim zostanie usunięty, W wyliczeniu przyjęto 7 dni. Straty wody wg Kierownika: w 2013 r. – 159,4 tys. m³, w 2014 r. – 177,7 tys. m³, a do 30.06.2015 r. – 84,0 tys. m³.

wskaźnika strat wody i zaleciła m.in. prowadzenie stałego monitoringu przyczyn oraz prowadzenie działań zmierzających do znacznego spadku strat wody. Rada Nadzorcza zobowiązała Zarząd Spółki do analizy zagadnienia i bieżącego informowania o postępach.

(dowód: akta kontroli str. 127, 434, 554, 600-602, 605-608)

Uwaga dotycząca badanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę na obowiązki związane z wykorzystywaniem wyrobów zawierających azbest, m.in. na konieczność przeprowadzenia inwentaryzacji oraz terminowego wypełniania obowiązków informacyjnych.

Ocena cząstkowa

Spółka była odpowiednio przygotowana organizacyjnie do realizacji zadań w zakresie prowadzenia zbiorowego zaopatrzenia w wodę. Posiadała opracowane i wdrożone stosowne procedury na wypadek awarii urządzeń zaopatrzenia w wodę lub pogorszenia się jakości wody przeznaczonej do spożycia.

2. Realizacja działań służących zapewnieniu dostaw wody przydatnej do spożycia oraz ich skuteczność

Opis stanu faktycznego

2.1.1. Spółka posiadała zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków na terenie Miasta i Gminy Skwierzyna. Stosownie do ww. zezwolenia Spółka zobowiązana została, m.in.

- do zapewnienia dostaw wody do odbiorców w sposób ciągły i niezawodny z należytą jakością, oraz systematyczną kontrolą jej jakości, jak również do odprowadzenia ścieków;
- do prowadzenia ewidencji: skarg i wniosków oraz dokumentacji jej załatwienia, awarii oraz zasięgu i czasu usuwania, ewidencji i archiwum sprawozdań z kontroli usługodawcy;
- do przedkładania Radzie Miejskiej wraz z corocznym sprawozdaniem finansowym informacji o: realizacji skarg i wniosków, występujących awariach, wnioskach pokontrolnych z przeprowadzonych zewnętrznych kontroli, jakości usług zbiorowego zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków;
- do opracowania i wdrożenia programu dostaw wody w warunkach jej niedoboru, a w przypadku zaistnienia przerw w dostawach wody na skutek awarii i nagłych zdarzeń, do niezwłocznego poinformowania odbiorców w sposób zwyczajowo przyjęty, uruchomienia zastępczych punktów poboru wody i udostępnienia informacji o ich usytuowaniu oraz niezwłocznego przystąpienia do usuwania awarii lub nagłych zdarzeń.

(dowód: akta kontroli str. 170-173)

2.1.2. Spółka nie prowadziła działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych.

(dowód: akta kontroli str. 620-622, 703)

2.1.3. Spółka posiadała opracowany regulamin dostarczania wody i odprowadzania ścieków, stosownie do wymagań art. 19 ust. 1 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków. Regulamin zawierał prawa i obowiązki przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego oraz odbiorców usług (art. 19 ust. 2 ww. ustawy).

Dostarczanie wody odbywało się na podstawie pisemnych umów zawartych między Spółką i odbiorcami usług. Wzór umowy nie był zmieniany od momentu powstania Spółki. Przeprowadzona analiza na próbie 10 umów, zawartych w związku z przyłączeniami nowych odbiorców, wykazała m.in. we wszystkich przypadkach

umowy zawierały zapisy, które w innych przedsiębiorstwach wodociągowo-kanalizacyjnych zostały zakwestionowane przez Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wpisane do rejestru klauzul niedozwolonych¹³, a ponadto brak było w umowach postanowień dotyczących zasad i warunków reklamacji.

(dowód: akta kontroli, str. 23-34, 623-624, 625-628)

2.1.4. W latach 2013-2014 oraz do 30.06.2015 r. Spółka posiadała, wymagane art. 122 ust. 1 pkt 1 w zw. z art. 37 pkt 1 ustawy Prawo wodne¹⁴, pozwolenia wodnoprawne na szczególne korzystanie z wód - na pobór wód w ujęciach.

(dowód: akta kontroli str. 240-269, 635-638)

2.1.5. Spółka nie realizowała obowiązków nałożonych pozwoleniami wodnoprawnymi na pobór wody odnośnie: dokonywania pomiaru zwierciadła wody we wszystkich studniach, w pierwszych trzech dniach każdego kwartału po godzinie pracy pompy i po godzinie jej wyłączenia oraz każdorazowo podczas awarii i wymiany pompy.

(dowód: akta kontroli str. 247-258, 358-373)

2.1.6. Spółka wykonywała dla ujęć wody i oczyszczalni ścieków obowiązki wynikające z ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane¹⁵ w zakresie prowadzenia obowiązkowych przeglądów obiektów budowlanych oraz prowadzenia książki obiektu.

(dowód: akta kontroli str. 374-376)

2.1.7. Z przekroczeniem średnich ilości odprowadzanych ścieków technologicznych (wód popłucznych) ze stacji uzdatniania wody, odprowadzano ścieki do ziemi lub rowu melioracyjnego.

Spółka nie zachowała części wymogów określonych w pozwoleniach wodnoprawnych na pobór wody i odprowadzenie ścieków.

(dowód: akta kontroli str. 247-248, 253-254, 434, 635-638)

2.1.8. Spółka zagospodarowywała osady z oczyszczalni ścieków w latach 2013-2015 (I półrocze), stosownie do zawartych w okresie kontrolowanym umów w zakresie sukcesywnego wywozu i wykorzystania lub unieszkodliwiania komunalnych osadów ściekowych. Osady do momentu wywiezienia ich z terenu oczyszczalni składowane były na naczepie. Oględziny NIK wykazały m.in., że osad był odwadniany mechanicznie przy pomocy taśmowej prasy filtracyjnej i transportowany na naczepę bez zadaszenia, na zewnątrz budynku, gdzie odbywał się jego załadunek.

(dowód: akta kontroli str. 210-219, 220-229, 378-387)

2.1.9. Spółka, stosownie do art. 24 ust. 2 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków, opracowywała i przedkładała do zatwierdzenia przez Radę Miejską taryfę na wodę i ścieki. Opracowana taryfa spełniała wymagania określone w § 3 pkt 1 lit. a i lit. c rozporządzenia Ministra Budownictwa z dnia 28 czerwca 2006 r. w sprawie określania taryf, wzoru wniosku o zatwierdzenie taryf oraz warunków rozliczeń za zbiorowe zaopatrzenie w wodę i zbiorowe odprowadzanie ścieków¹⁶. W okresie:

- od 1.07.2012 r. do 30.06.2013 r. obowiązywały stawki netto na zbiorowe zaopatrzenie w wodę i odprowadzanie ścieków: woda 3,98 zł/m³, ścieki 4,80 zł/m³ (brutto odpowiednio 4,30 zł i 5,18 zł);
- od 1.07.2013 r. do 30.06.2014 r. stawki wzrosły: woda 4,05 zł/m³, ścieki 5,27 zł/m³ (brutto odpowiednio 4,37 zł i 5,69 zł);

¹³ W okresie od 2007 r. do 2012 r.

¹⁴ Dz.U. z 2015 r., poz. 469.

¹⁵ Dz.U. z 2013 r., poz. 1409 ze zm.

¹⁶ Dz.U. Nr 127, poz. 886.

- od 1.07.2014 r. do 30.06.2015 r., zgodnie z wnioskiem Spółki o przedłużenie ważności obowiązywania dotychczasowych taryf - nie uległy one zmianie.

W analizowanym okresie stawki taryfowe zatwierdzane były w wysokościach proponowanych przez Spółkę. Rada Miasta nie podjęła uchwał w sprawie dopłat do jakiegokolwiek grupy taryfowej.

(dowód: akta kontroli str. 272-289, 300-317, 318-322, 593-595)

Z zestawienia sprzedaży i kosztów wynika, że działalność Spółki w zakresie zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków przyniosła odpowiednio:

- za 2013 r. zysk 312,9 tys. zł i stratę 230,3 tys. zł,

- za 2014 r. zysk: 287,9 tys. zł i zysk 90,3 tys. zł,

- za 6 miesięcy 2015 r.: zysk 122,3 tys. zł i stratę 112,8 tys. zł.

Każdorazowo we wnioskach taryfowych na lata 2012-2014 zakładane były marże zysku.

(dowód: akta kontroli str. 272-289, 290-299, 396-418)

Główna Księgowa¹⁷ wyjaśniła m.in., że we wnioskach taryfowych Spółka nigdy nie zakłada subsydiowania skrośnego, w praktyce wystąpiło ono w 2013 r. i w pierwszej połowie 2015 r.

Przyczyną straty z odprowadzania ścieków w 2013 roku było m.in. to, że do 30 czerwca 2013 roku obowiązywała taryfa, która weszła w życie 1 lipca 2012 roku i nie przewidywała ponoszenia przez spółkę kosztów dzierżawy. Inną przyczyną wystąpienia strat z odprowadzania i oczyszczania ścieków było planowanie w taryfie większej sprzedaży niż to miało miejsce w rzeczywistości. Zgodnie z zapewnieniami Miasta zakładano, że Spółka pozyska nowych odbiorców w strefie przemysłowej, którzy będą odprowadzali znaczne ilości ścieków, a tak się nie stało. Nadto planując przychody ze sprzedaży wód opadowych i roztopowych zakładano większe przychody, a rzeczywiste opady były znacznie niższe. Sporządzając taryfę uwzględniane są m.in. lokalne uwarunkowania, tj. specyfika odbiorców (przeważają odbiorcy indywidualni), ceny kształtujące się w ościennych gminach i na terenie województwa oraz ochrona interesów odbiorców usług.

Prezes Spółki wyjaśniła m.in., że główną przyczyną straty z odprowadzania ścieków w 2013 roku było m.in. to, że do 30 czerwca 2013 roku obowiązywała taryfa, która nie przewidywała ponoszenia przez spółkę kosztów dzierżawy. Inną przyczyną wystąpienia strat z odprowadzania i oczyszczania ścieków było planowanie w taryfie większej sprzedaży niż to miało miejsce w rzeczywistości. Zakładano, zgodnie z zapewnieniami Miasta, że ZWiK pozyska nowych odbiorców w strefie przemysłowej, którzy będą odprowadzali znaczne ilości ścieków, a tak się nie stało. Inną przyczyną było zaplanowanie większych przychodów ze sprzedaży wód opadowych i roztopowych, a rzeczywiste opady były znacznie niższe i związane z tym przychody też. Faktycznie w ogólnym bilansie straty z kanalizacji pokrywane są zyskami ze sprzedaży wody. Sporządzając taryfę uwzględniane były m.in. lokalne uwarunkowania, specyfika odbiorców (zdecydowanie przeważają odbiorcy indywidualni, którzy zgodnie z wolą właściciela spółki nie powinni nadmiernie być obciążani opłatami z tego tytułu), ceny kształtujące się w ościennych gminach i na terenie województwa oraz ochrona interesów odbiorców usług. Istotny jest też czynnik społeczny, bezrobocie, wyludnienie na wsiach, niski poziom zamożności mieszkańców.

Były Prezes wyjaśnił, że opracowywane w ZWiK taryfy gwarantowały uzyskiwanie przychodów niezbędnych do zabezpieczenia potrzeb eksploatacyjnych Spółki oraz inwestowania w rozwój na minimalnym poziomie, a wysokość stawek taryfowych musiała uwzględniać ich społeczną akceptowalność.

(dowód: akta kontroli str.: 537-540, 691-692, 705-710)

¹⁷ Zgodnie z zakresem czynności odpowiedzialna za kalkulację taryf.

2.1.10. Spółka prowadziła regularną zewnętrzną i wewnętrzną kontrolę jakości wody, tj. kontrolę o której mowa w art. 5 ust. 1a ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków. Liczba przeprowadzonych badań wynosiła łącznie: w 2013 r. – 66, w 2014 r. – 83 i w I półroczu 2015 r. – 25. W wyniku badań stwierdzono, że badania z zakwestionowanymi wynikami jakości wystąpiły łącznie w 2013 r. w 13 przypadkach, w 2014 r. w 7 i do 30.06.2015 r. w 1 przypadku. W całym okresie objętym kontrolą w 1 przypadku przez 1 dzień (24 godziny) zaprzestano dostaw wody i uruchomiono zastępczą dostawę wody, a w przypadku 80 dni warunkowo dopuszczono wodę do spożycia, wyłącznie po przegotowaniu.

Przyczyny skażenia bakteriami z grupy coli wynikały, m.in. z przesiąków do gruntu i nieuporządkowanej gospodarki ściekowej na nieskanalizowanych obszarach. Na skażenia Spółka reagowała niezwłocznie, przystępując do działań naprawczych.

(dowód: akta kontroli str. 435-440, 480-490, 496-497)

Kierownik Działu Produkcji Wody i Eksploatacji Sieci Wodociągowej stwierdził, że wykonanie większej liczby badań i pobranych do analizy próbek wody wynika z nieprawidłowych wyników mikrobiologicznych, fizykochemicznych oraz organoleptycznych. Przyczynami nieprawidłowych wyników badań były m.in. występowanie bakterii z grupy coli, za duża ogólna liczba kolonii na agarze, mętność i barwa wody. W przypadku stwierdzenia przekroczeń przeprowadzono dezynfekcję studni głębinowych, uruchamiano chlorowanie wody oraz przeprowadzono wielokrotne płukanie instalacji wodociągowej na hydroforni, jak również w sieci wodociągowej.

(dowód: akta kontroli str. 496-497)

2.1.11. Spółka prowadziła kontrole, o których mowa w art. 9 ust. 3 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków, dotyczące ilości i jakości odprowadzanych ścieków bytowych oraz kontrole przestrzegania warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych.

Częstotliwość badania ścieku surowego określona została na cztery razy do roku, a osadu ściekowego trzy razy w roku. Parametry ścieku oczyszczonego jak również osadu ściekowego były w normie.

(dowód: akta kontroli str. 189-209, 629)

2.1.12. Spółka należycie wykonywała obowiązki w zakresie art. 286 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska¹⁸, tj. sporządzania i składania zbiorczych informacji o zakresie korzystania ze środowiska oraz wysokości należnych opłat. Ilość pobranej wody oraz wprowadzonych ścieków została (za 2013 r. i 2014 r.) przedstawiona w prawidłowej wysokości w zbiorczej informacji, a opłaty zostały uiszczane w prawidłowej wysokości.

(dowód: akta kontroli, str. 697-700)

2.1.13. Spółka skutecznie i prawidłowo prowadziła windykację należności z tytułu opłat za wodę i ścieki. Wysokość zaległości z tego tytułu na koniec 2014 r. wyniosła 138,3 tys. zł. Na wybranej próbie 10 największych kwotowo dłużników (według stanu na koniec 2014 r.), ustalono m.in., że wartość zaległości dla ww. populacji wynosiła 82,3 tys. zł.

(dowód: akta kontroli, str. 631-632, 633)

2.2. Realizacja inwestycji

2.2.1. W 2013 roku całkowita wartość nakładów finansowych wyniosła łącznie 481.190,21 zł, w tym w zakresie wodociągów 159.907,81 zł, kanalizacji

¹⁸ Dz.U. z 2013 r., poz. 1232 ze zm.

235.474,04 zł i miejskiej oczyszczalni ścieków 85.808,36 zł. W 2014 r. nastąpił wzrost nakładów finansowych do poziomu 498.225,85 zł, w tym w zakresie wodociągów 350.942,68 zł, kanalizacji 80.760,20 zł i miejskiej oczyszczalni ścieków 66.522,97 zł.

Do 30.06.2015 r. wydatkowano łącznie w ramach nakładów inwestycyjnych 72.353,81 zł, w tym w zakresie wodociągów - 39.385,81 zł i kanalizacji - 32.968 zł.

(dowód: akta kontroli str. 45-58, 78-91, 549)

2.2.2. Analiza dwóch postępowań na łączną kwotę 266.951,22 zł netto (328.350 zł brutto), w odniesieniu do obowiązującej w Spółce procedury wewnętrznej¹⁹, wykazała, że w zakresie dokumentowania postępowania brak było, wymaganego regulaminem, pisemnego protokołu z postępowania zatwierzonego przez Prezesa Spółki, natomiast w dwóch przypadkach stwierdzono nieprawidłowości w zakresie realizacji umowy. W jednym przypadku dopiero w trakcie kontroli NIK zwrócono wykonawcy 70% zabezpieczenia należytego wykonania zadania, a w drugim przypadku brak było wymaganej zapisami w specyfikacji istotnych warunków zamówienia i umowy - polisy ubezpieczeniowej.

(dowód: akta kontroli str. 128-160, 501-502, 546-547)

2.2.3. Zawarte umowy (z 29.08.2013 r. i 18.03.2015 r.) z wykonawcą, m.in.:

- zawierały: terminy realizacji zadania, wysokość wynagrodzenia ustalonego w sposób ryczałtowy (§ 9), sposób rozliczenia i terminy płatności (faktura końcowa) po odbiorze technicznym, przedmiot umowy;
- gwarantowały zabezpieczenie interesu zamawiającego w przypadku nienależytego wykonania przedmiotu zamówienia (§ 15 umowy);
- przewidziano w nich kary umowne i odszkodowanie (§ 17 umowy);
- określono w nich gwarancje jakości 36 miesięcy od daty ostatecznego odbioru robót (§ 16 umowy).

(dowód: akta kontroli, str. 503-529, 563-590)

Płatności dla wykonawcy zrealizowano zgodnie z umową, faktury płatne były po odebraniu robót i w ustalonych terminach.

(dowód: akta kontroli, str. 616-619)

2.2.4. Przed przystąpieniem do realizacji ww. zadań dokonano stosownych zgłoszeń lub wystąpiono w zależności od potrzeb o wydanie decyzji administracyjnych, w tym m.in.:

- ustalające warunki zabudowy i zagospodarowania terenu dla lokalizacji inwestycji celu publicznego, o których mowa w art. 50 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym²⁰;
- o pozwolenie na budowę - art. 28 ust. 1 ustawy Prawo budowlane.

(dowód: akta kontroli str. 501-502, 530-532, 546-547, 591-592)

2.3. Nadzór oraz współpraca z innymi organami

Opis stanu faktycznego

2.3.1. W Spółce powołana została trzyosobowa rada nadzorcza, która sprawowała bezpośredni nadzór nad działalnością Spółki, w trybie określonym w ustawie z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych²¹. Członkowie rady nadzorczej złożyli egzamin w trybie przewidzianym w ustawie z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji²².

¹⁹ Regulamin udzielania zamówień sektorowych o wartości szacunkowej zamówienia przekraczającej wyrażoną w złotych równowartość kwoty 30.000 euro.

²⁰ Dz.U. z 2015 r., poz. 199 ze zm.

²¹ Dz.U. z 2013 r., poz. 1030 ze zm.

²² Dz.U. z 2015 r., poz. 747.

Rada nadzorcza wypełniała obowiązki wynikające z art. 219 § 1 i § 3 Kodeksu spółek handlowych, podejmując corocznie uchwały w sprawie: przyjęcia badania sprawozdania z działalności Spółki oraz sprawozdania finansowego²³ za rok obrachunkowy, przeznaczenia zysku, udzielenia absolutorium dla Zarządu Spółki.

(dowód: akta kontroli str. 271, 423-429, 555-556,703)

2.3.2. W badanym okresie, rada nadzorcza przekazywała sprawozdanie z działalności wskazujące na pełnienie nadzoru nad działalnością w istotnych dziedzinach jej działalności m.in. w zakresie prawidłowości realizacji zadań przez Spółkę. Plan pracy w podziale na kwartały dotyczył m.in. oceny sytuacji ekonomiczno-finansowej, wieloletniego planu rozwoju i modernizacji oraz propozycji taryf.

(dowód: akta kontroli str. 596-608)

2.3.3. Nagrody roczne przyznane członkowi zarządu Spółki²⁴ za lata 2012-2013 i wypłacone w latach 2013-2014 nie przekraczały wysokości określonej w art. 10 ust. 7 ustawy z dnia 3 marca 2000 r. o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi²⁵.

(dowód: akta kontroli str. 451-453)

2.3.4. W okresie objętym kontrolą w Spółce, w zakresie gospodarki wodno-kanalizacyjnej prowadziły kontrolę m.in. Państwowa Powiatowa Inspekcja Sanitarna w Międzyrzeczu - 7 kontroli, Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego - 1 kontrola, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zielonej Górze Delegatura w Gorzowie Wlkp. - 1 kontrola. We wszystkich przypadkach sformułowane zalecenia i wnioski zostały przyjęte do realizacji i wykonane terminowo.

(dowód: akta kontroli str. 703)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Spółka nie realizowała obowiązków nałożonych pozwoleniami wodnoprawnymi na pobór wody w zakresie: dokonywania pomiaru zwierciadła wody w studniach w pierwszych trzech dniach każdego kwartału po godzinie pracy pompy i po godzinie jej wyłączenia oraz każdorazowo podczas awarii i wymiany pompy dla: ujęcia Świniary, Skwierzyna ul. Międzychodzka 16, Skwierzyna, Krobielewko, Trzebiszewo, Murzynowo, Skwierzynka.

(dowód: akta kontroli str. 247-258, 324-349, 358-373, 696)

Kierownik Działu Produkcji Wody i Eksploatacji Sieci wyjaśnił, m.in. że przyczyną braku pomiarów było przeoczenie.

Z wyjaśnień Prezesa Zarządu Spółki wynika m.in., że Spółka dokonywała pomiaru zwierciadła wody raz do roku. Przyczyną powyższego było niedopilnowanie tego obowiązku przez Kierownika i nie przekazanie informacji pracownikom.

(dowód: akta kontroli str. 354-357, 377, 705-710)

2. Spółka przekroczyła średnie ilości odprowadzanych ścieków technologicznych określonych w pozwoleniach wodnoprawnych w zakresie odprowadzania ich ze stacji uzdatniania wody do ziemi lub rowu melioracyjnego.

²³ Dwukrotnie za 2013 r. i 2014 r. członek rady nadzorczej dokonał oceny poprawności sporządzania sprawozdania finansowego za 2013 r., a w 2014 r. przygotował sprawozdanie z wykonania nadzoru nad działalnością Spółki, które podpisane zostało jednoosobowo. Z dokumentów wynika, że sporządzone sprawozdania przedstawiają prawidłowe aktywa i pasywa oraz realny wynik finansowy. Rachunek zysków i strat odzwierciedla faktycznie uzyskane przychody ze sprzedaży i koszty związane z ich realizacją.

²⁴ W pismach Przewodniczącego Rady Nadzorczej wskazano m.in., na satysfakcjonujące efekty finansowe i techniczne, dbałość o jakość obsługi klientów oraz zaangażowanie Prezesa w poprawę efektywności działania i jakości pracy

²⁵ Dz.U. z 2013 r., poz. 254 ze zm.

W przypadku dwóch punktów poboru wód podziemnych w m. Murzynowo i Skwierzyna SUW, Spółka z naruszeniem pozwolenia wodnoprawnego odprowadziła ścieki w następujących ilościach:

- a) Murzynowo: w 2013 r. – 50,06 m³, do 30.06.2015 r. – 9,14 m³ podczas, gdy z pozwolenie wodnoprawnego²⁶ wynika ilość 4,6 m³ poprzez odstojnik na jedno płukanie. Przy płukaniu dwóch filtrów odprowadzono w 2013 r. ścieki technologiczne w ilości po 25,03 m³ ;
- b) Skwierzyna SUW: w 2013 r. – 140,89 m³, w 2014 r. – 83,63 m³, do 30.06.2015 r. – 103,97 m³ podczas, gdy z pozwolenie wodnoprawnego²⁷ wynika ilość 50,28 m³ jako jeden spust do rowu melioracyjnego i dalej do rzeki Obry;
- c) Trzebiszewo: w 2013 r. – 584 m³, w 2014 r. – 1.226 m³, a do 30.06. 2015 r. – 765 m³ podczas, gdy z pozwolenie wodnoprawnego wynika roczna ilość – 93,17 m³/rok do gruntu – rowu melioracyjnego;
- d) Świniary: w 2013 r. – 304 m³, w 2014 r. – 345 m³, a do 30.06.2015 r. – 287 m³ podczas, gdy z pozwolenie wodnoprawnego wynika roczna ilość – 32,92 m³/rok do gruntu – rowu melioracyjnego.

(dowód: akta kontroli str. 247-248, 253-254, 434, 635-636, 697-700, 712-713)

Kierownik Działu Produkcji Wody i Eksploatacji Sieci wyjaśnił, m.in. że przyczyną zwiększonej ilości odprowadzanych ścieków technologicznych w:

- m. Murzynowo była awaria wodomierza w 2013 r. i jego błędne wskazania. Natomiast w pozostałych latach, tj. 2014 r. i 2015 r. zwiększone zużycie technologiczne wynikało ze zwiększonej częstotliwości płukania złożeń, z uwagi na pogorszenie się parametrów wody;
- Skwierzynie SUW były płukania złożeń filtracyjnych;
- Trzebiszewie były płukania filtrów. Na zwiększone cykle płukania filtrów wpływ miały także wysokie temperatury w 2014 r. Dane dotyczące zużycia wody na cele płukania wynikają ze wskazań wodomierza;
- Świniarach, z uwagi na brak zamontowanego wodomierza na wyjściu popłuczyn, dane w tym zakresie są szacunkowe. Do końca roku zamontowany zostanie wodomierz do dokładnego pomiaru wód popłucznych na wyjściu.

Z wyjaśnień Prezesa Zarządu Spółki wynika m.in., że w roku 2013 nastąpiła awaria wodomierza na stacji uzdatniania i podane wartości zużytej wody odbiegały od rzeczywistości. Natomiast w 2014 r. po stwierdzeniu wystąpienia na stacji bakterii escherichii coli zwiększono częstotliwość płukania filtrów, jak i sam czas jednokrotnego ich płukania. Zwiększone częstotliwości płukania filtrów utrzymywane są do chwili obecnej. W przypadku ujęcia w Trzebiszewie: przekroczenia wystąpiło z powodu częstszego płukania filtra po występującym skażeniu bakterią coli. Wzmocniony został ten stan i jest utrzymywany do tej pory. Odnośnie ujęcia w Świniarach Prezes wyjaśniła, że przy aktualnym rozbiórce wody niewystarczające jest płukanie filtra raz na 55 dni, jak zakłada operat wodnoprawny. Tak długie odstępy w płukaniu filtra, w moim przekonaniu, mogą przyczynić się do pogorszenia jakości wody w tej miejscowości.

Prezes zadeklarowała, że Spółka zleci opracowanie nowych operatów wodnoprawnych i wystąpi do Starostwa o określenie nowych dopuszczalnych zrzutów wód popłucznych.

(dowód: akta kontroli str. 458-461, 462, 498-500, 701,704)

3. Osady ściekowe (oczyszczalnia ścieków w Skwierzynie) składowano na nieosłoniętej oraz niezadaszonej naczepie. W ocenie NIK brak zadaszenia, a tym samym narażenie osadów na działanie warunków atmosferycznych, może

²⁶ Nr OŚ.S.L 6223-13/08 z 12.11.2008 r.

²⁷ Nr OŚ.S.L 6223-9/05 z 29.08.2005 r. i nr OS.M.K 7648-1/07 z 5.03.2007 r.

prowadzić do naruszenia zakazu nawadniania osadów poddanych uprzednio procesowi osuszania, o którym mowa w art. 96 ust. 5 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach²⁸, nawet jeśli nie jest to działanie celowe. Składowanie osadów na naczepie, dalszy jego transport, mimo obowiązku ich szczelności, może powodować przenikanie z nich odcieków do gruntów i może być powodem skażenia wód.

(dowód: akta kontroli str. 378-387)

Kierownik Działu Oczyszczalni Ścieków i Eksploatacji Sieci Kanalizacyjnej wyjaśnił m.in., że przyczyną powyższego był brak zadaszenia nad naczepą. *Osad wywożony jest na bieżąco po zapelnieniu naczepy, ale mogą być sytuacje, w których od momentu podstawienia naczepy do momentu jej załadunku występują opady atmosferyczne. W momencie zapelnienia naczepy osad jest zabezpieczany plandeką.*

Z wyjaśnień Prezesa Zarządu Spółki wynika m.in., że podczas opadów można wykorzystać plandeki do przykrycia przyczepy i wykluczyć ponowne nawadnianie osadu.

(dowód: akta kontroli str. 458-461, 463)

4. Analiza zawartych umów z 10 odbiorcami (4 z 2013 r., 4 z 2013 r. i 2 z I półrocza 2015 r.) w zakresie zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków, wykazała, że:

a) podczas zawierania umów nie w pełni uwzględniano postanowienia regulaminu²⁹:

- w jednym przypadku nie określono czasu obowiązywania umowy. Z § 9 regulaminu wynika, że umowy zawierane są na czas nieokreślony lub na czas określony,

- we wszystkich przypadkach brak było postanowień dotyczących zasad i warunków reklamacji (§ 36, 37 ww. regulaminu);

b) we wszystkich przypadkach zapisy dotyczące §§ 8, 15, 17³⁰ zawartych umów wpisane zostały do rejestru klauzul niedozwolonych. Umowy zawierały zapisy, które w innych przedsiębiorstwach wodociągowo-kanalizacyjnych, zostały uprzednio przez Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów zakwestionowane i wpisane do rejestru klauzul niedozwolonych.

Z analizy wymienionych zapisów w umowach wynika, że wpisane zostały do rejestru klauzul niedozwolonych odpowiednio pod nr 4666 (wyrok z 8.12.2011 r.), 3806 (wyrok z 21.05.2012 r.) i 1215 (wyrok z 22.05.2007 r.).

Ponadto wszystkie umowy zawierały zapis dotyczący pokrycia kosztów sprawdzenia wodomierza (§ 13 pkt 4) w przypadku, gdy sprawdzenie prawidłowości działania nie potwierdza zgłoszonej przez Odbiorcę awarii.

(dowód: akta kontroli str. 23-34, 623-624, 625-628)

Główna Księgowa Spółki oświadczyła, że wzór umowy „(...) opracowany był od początku istnienia Spółki ZWiK, tj. od 2006 r. i w międzyczasie nie ulegał zmianie”.

Prezes Spółki wyjaśniła m.in., że brak określenia czasu trwania umowy wynikał z przeoczenia i niedopatrzania pracownika. Kwestia braku zapisu postawień

²⁸ Dz.U. z 2013 r., poz. 21 ze zm.

²⁹ Uchwała nr V/37/07 Rady Miejskiej w Skwierzynie z dnia 29.03.2007 r.

³⁰ § 8 lit. c – zakład nie ponosi odpowiedzialności za ograniczenie lub wstrzymanie dostaw wody bądź ograniczenie lub wstrzymanie odbioru ścieków powstałych z przyczyn od niego niezależnych, których nie można było przewidzieć i na które Zakład nie ma wpływu, wywołane m.in. - brakiem wody na ujęciu, spowodowanym wyłącznie zdarzeniami losowymi, jak: ruchy tektoniczne, prace geologiczno-górnictwa, itp., § 15 pkt 1 lit c – zakład ma prawo do odcięcia dostawy wody lub zamknięcia przyłącza kanalizacyjnego, po uprzednim 20-dniowym powiadomieniu Powiatowego Inspektora Sanitarnego, Burmistrza oraz Odbiorcy, jeżeli: - został stwierdzony nielegalny pobór wody lub nielegalne odprowadzenie ścieków, to jest bez zawarcia umowy, jak również przy celowo uszkodzonym albo pominiętych wodomierzach lub urządzeniach pomiarowych, § 17 pkt 2 – jeżeli odbiorca zmienił adres lub siedzibę i nie powiadomił o tym Zakładu, faktury oraz inne dokumenty wysłane przez Zakład uważa się za doręczone.

odnośnie reklamacji będzie uzupełniona w nowych umowach. Natomiast odnośnie zamieszczonych zapisów zakwestionowanych przez UOKiK, Prezes Zarządu zadeklarowała przeanalizowanie zapisu wzoru umowy z 2006 r. z postanowieniami UOKiK i wprowadzenie ewentualnych zmian w nowych umowach.

(dowód: akta kontroli str. 630A, 693-695)

5. Art. 51 pkt 1 ustawy Prawo wodne stanowi, że w celu zapewnienia odpowiedniej jakości wody ujmowanej do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, a także ze względu na ochronę zasobów wodnych, mogą być ustanawiane: strefy ochronne ujęć wody.

Dotychczasowe strefy ochronne ujęć wody są niewystarczające, aby została zapewniona nieprzerwana dostawa wody odpowiedniej jakości.

Ustalono bowiem, że w latach 2013-2014 wystąpiło, m.in. 21 przypadków zakwestionowania (przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Międzyrzeczu oraz laboratorium obsługujące ZWiK sp. z o.o.) jakości wody pochodzącej z wodociągów z następujących ujęć: Murzynowo, Krobielewko, Trzebiszewo, Skwierzyna Pola Międzyrzeckie i Skwierzyna, z powodu obecności bakterii grupy coli³¹ w wodzie, przekroczenia ogólnej liczby kolonii na agarze, mętności i barwy czy dopuszczalnej zawartości manganu i żelaza. W związku z powyższym w 2013 r. przez okres 18 dni, a w 2014 r. przez okres 62 dni jakość wody uległa pogorszeniu i warunkowo była przydatna do spożycia wyłącznie po przegotowaniu.

W każdym z ww. przypadków zakwestionowane próbki wody nie odpowiadały wymaganiom rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi³².

Ponadto, jak wykazały oględziny Stacji Uzdatniania Wody w miejscowościach Krobielewko, Warcin oraz Skwierzyna - Pola Międzyrzeckie, stwierdzono m.in. niezabezpieczony włącz do studni głębinowej, w przypadku jednego z ujęć wody w bardzo bliskim sąsiedztwie³³, tuż za ogrodzeniem pozostawiono ciągniki rolnicze oraz maszyny rolnicze. Natomiast w innym przypadku działka ujęcia wody znajduje się na okalającej ją z trzech stron działce byłego gospodarstwa rolnego i w bardzo bliskim sąsiedztwie pól uprawnych.

(dowód: akta kontroli str. 230-235, 323-352, 435-440, 455-456, 496-497)

O powyższym, w trybie art. 51 ust. 1 ustawy o NIK powiadomiono Prezesa Spółki, która poinformowała o niezwłocznym zabezpieczeniu włączu do studni głębinowej oraz pouczeniu i uczuleniu pracowników, aby zwracali uwagę by studnie były zawsze zamykane. W przypadku m. Warcin przeprowadzono rozmowy z właścicielami pojazdów, którzy zobowiązali się je usunąć z terenu ochrony bezpośredniej ujęcia wody. Odnośnie kolejnego ujęcia wody Prezes zadeklarowała podjęcie rozmów z właścicielem pola o przesunięcie kolejnego zasiewu poza teren ochrony bezpośredniej.

(dowód: akta kontroli str. 350-353)

6. W Spółce nie przestrzegano wewnętrznych uregulowań w zakresie prowadzonego postępowania przetargowego oraz wystąpiły opóźnienia w zakresie zwrotu części zabezpieczenia należytego wykonania umowy. I tak:

a) Niezgodnie z postanowieniami wynikającymi z § 15 i § 73 Zarządzenia Prezesa z 16.05.2011 r. - Regulaminu udzielania zamówień sektorowych o wartości szacunkowej przekraczającej kwotę 30.000 euro oraz nie przekraczających kwot

³¹ Mogą powodować głównie zakażenia jelitowe i biegunkę. Wykorzystywanie zanieczyszczonej wody do picia lub przygotowywania posiłków, może stanowić potencjalne zagrożenie dla zdrowia i życia osób.

³² Dz.U. Nr 61, poz. 417 ze zm.

³³ Z operatu wodno-prawnego wynika, m.in. że wydzielono w nim strefę bezpośredniej ochrony o promieniu 10 m.

określonych na podstawie art. 11 ust. 8 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych³⁴, przewodniczący komisji przetargowej, nie sporządził i nie przekazał do zatwierdzenia Prezesowi wymaganego pisemnego protokołu z postępowania przetargowego nr ZWiK/GI/ZP/01/02/2015 – Budowa sieci wodociągowej w ul. Okrężnej do ul. Działkowców w Skwierzynie.

(dowód: akta kontroli str. 128-160, 501-502)

Specjalista ds. zamówień publicznych wyjaśnił, że przez przeoczenie i nieuwagę nie sporządził pisemnego protokołu wymaganego procedurą wewnętrzną. Jednocześnie zobowiązał się w następnych przetargach do sporządzania wymaganego dokumentu pod nazwą protokół.

(dowód: akta kontroli str. 533, 536)

b) Mimo obowiązku wynikającego z § 15 umowy (nr 2/03/2015) z dnia 18.03.2015 r. w ramach zadania „Budowa sieci wodociągowej w ul. Okrężnej do ul. Działkowców w Skwierzynie” do dnia 2.09.2015 r. nie zwrócono wykonawcy zadania 10.500 zł (70% zabezpieczenia należytego wykonania zadania), podczas gdy z umowy wynika, że zwrot ww. kwoty nastąpi w terminie 30 dni od wykonania zadania i odebrania robót, a te odebrane zostały zgodnie z protokołem końcowym bez uwag i usterek w dniu 1.07.2015 r.

(dowód: akta kontroli str. 501-502, 503-529, 530-532)

Specjalista ds. zamówień publicznych wyjaśnił, że z uwagi na sezon urlopowy, z powodu niedopatrzenia, umknęła sprawa wypłaty części zabezpieczenia, mimo odbioru robót.

Główna Księgowa oświadczyła, że w dniu dzisiejszym otrzymała informację o konieczności zwrotu części kwoty należytego zabezpieczenia umowy.

W dniu 3.09.2015 r., w trakcie kontroli NIK, Spółka przekazała wykonawcy 10.500 zł.

(dowód: akta kontroli str. 533, 533A, 534, 536)

7. Analiza postępowania o udzielenie zamówienia publicznego nr ZWiK/GI/ZP/01/08/2013 – Przebudowa kanalizacji ogólnospławnej w Skwierzynie przy ul. Garncarskiej wykazała, że stwierdzono nieprawidłowości w zakresie realizacji umowy.

Brak było wymaganej zapisami (punkt VIII) w specyfikacji istotnych warunków zamówienia i umowy³⁵ - polisy ubezpieczeniowej.

Wbrew postanowieniom wynikającym ze siwz³⁶ (pkt VIII) oraz umowy (§19) brak było wymaganego ubezpieczenia od ryzyka budowlanego oraz OC na kwotę minimum 200.000 zł.

Zgodnie z zapisami umowy wykonawca zobowiązany był okazać Spółce wymaganą polisę ubezpieczeniową w terminie 14 dni od daty zawarcia umowy i przekazać uwierzytelnione odpisy.

W trakcie kontroli NIK Spółka wyegzekwowała wymaganą polisę ubezpieczeniową.

(dowód: akta kontroli str. 546-547, 550-553, 563-590)

Były Prezes Spółki oraz specjalista ds. zamówień publicznych wyjaśnili, że brak polisy wynikał z przeoczenia.

(dowód: akta kontroli str. 548, 711)

Ocena cząstkowa

Spółka realizowała zadania w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę, posiadając wymagane zezwolenia na szczególne korzystanie z wód.

³⁴ Dz.U. z 2013 r., poz. 907 ze zm.

³⁵ Nr 01/08/2013 z 29.08.2013 r. na kwotę ryczałtową netto 121.951,22 zł (brutto 150.000 zł).

³⁶ Przebudowa kanalizacji ogólnospławnej w Skwierzynie przy ul. Garncarskiej z grawitacyjnej na grawitacyjno-tłoczną wraz z przepompownią ścieków z zasilaniem elektroenergetycznym zalicznikowym z oprowadzeniem ścieków do kanalizacji w ul. Niepodległości na działce nr ewid. 76 i nr 404/13 w obrębie 1 oraz działce nr ewid. 1 w obrębie 3 Skwierzyna.

Ceny w zatwierdzonych taryfach za wodę były na poziomie niższym od przeciętnej dla miast w województwie lubuskim, a także gmin w Polsce i zapewniły w każdym roku pokrycie kosztów działalności.

Skontrolowaną inwestycję zrealizowano prawidłowo, jednak przy prowadzeniu postępowania przetargowego nie wyegzekwowano wymaganych dokumentów.

Spółka nie przestrzegała obowiązków wynikających z pozwoleń wodnoprawnych w zakresie kwartalnego pomiaru w studniach zwierciadła wody.

Umowy o zaopatrzenie w wodę i odprowadzenia ścieków zawierały niedozwolone klauzule umowne.

IV. Uwagi i wnioski

W dniu 14.08.2015 r. na podstawie art. 51 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli³⁷ (ustawa o NIK), kontroler zawiadomił o bezpośrednim niebezpieczeństwie dla życia i zdrowia ludzkiego Prezesa Spółki, która poinformowała o natychmiastowym podjęciu działań w tym zakresie. Szczegółowe informacje zaprezentowano w pkt. 2.3. wystąpienia.

(dowód: akta kontroli str. 350-352, 353)

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagę wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli, a także uwzględniając działania podjęte w toku kontroli NIK, wnosi o:

1. Prowadzenie postępowań przetargowych zgodnie z wewnętrznymi uregulowaniami, w tym rzetelne egzekwowanie wymaganych dokumentów.
2. Zapewnienie ochrony ujęć wody, tak by w sposób ciągły możliwa była dostawa wody o odpowiedniej jakości.
3. Przestrzeganie obowiązków nałożonych pozwoleniami wodnoprawnymi w zakresie dokonywania pomiaru w studniach zwierciadła wody oraz odprowadzania wód do gruntu lub rowu.
4. Dostosowanie umów w zakresie dostawy wody i odprowadzenia ścieków do obowiązujących uregulowań prawnych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Zielonej Górze.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwagi i
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 30 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwagi i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

³⁷ Dz.U. z 2015 r., poz. 1096.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Zielona Góra, dnia 30 września 2015 r.

Kontroler
Dariusz Obierzyński
główny specjalista kontroli państwowej

.....

Podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Zielonej Górze

Wicedyrektor
Włodzimierz Stobrawa

.....

Podpis